

צבך. יש לומר דכיון דשדיך, דבהכי עסקין התם, איכא למיחש לכל מאי דאפשר, והכי קאמר דילמא אמו סהדי ויאמרו שלח שוייה בפניהם.

ומה שאמר רבינו פרץ ז"ל שזריך שיהיו עדים רחוקים לשליח קבלה, לכתחילה הוא דמזריך הכי למיחש לכולהו, וכיון דאיכא מאן דאמר התם דאין שליח נעשה עד משום דשלומו של אדם כמומו כחז כן, אצל דדיעבד לא היינו מעכבין אשה זאת מלהינשא מהאי טעמא בלחוד.

ונאם שמעון בה"ה צמח ז"ל³³

ענין כח

והראן. להחכם רבי עמרם מרואם אפרתי נר"ו. בלימוד זכות על החפיפות הנוהגות נשי אנשי קהל מיורקה בנתר, והיו מפקפקים בדבר, והעמדתי המנהג ויסדתי על ההלכה.

אם שצט מושלים¹ מואסת².
למשוך בשצט סופר³ ובקסת⁴.
ונפסם צהם⁵ תמעטף⁶ צין כר וכסת⁷.
בעליות מרווחים⁸ אכסדרה ומרפסת⁹.
ללכת אחרי הצחורים¹⁰ צחורי און ופיצסת¹¹.
תורה מה קהא עליה¹² אשר צדמיה מצבוססת¹³.
חוגרת שק בצחולה¹⁴ נחמסת¹⁵.
ומיללת כאשה עזובה¹⁶ חדל להיות לה וסת¹⁷.
וגונחת מלצה¹⁸ כחוששת צפי כרסה¹⁹ רותחת וגוססת²⁰.
נפשי לזאת גחלים תלהט²¹ וכדונג נמסת²².
אין מתום צצשרי²³ וגולגולתי נחצסת²⁴.
לא נשאר צלתי אם גוייתי²⁵ וצורתי נפחסת²⁶.
ומאיש מראה פני כן משחת²⁷ צלא פדחת וצלא לסת²⁸.

33 החתימה נמצאת בכתה"י ונשמטה בדפוסים. ועיין סוף סי' כו הערה 24.
כח. 1 ישעיהו יד, ה (ניסינו למצוא את מקורות רבנו בתנ"ך ובחז"ל לביטויים שבשמונים שורות שיר הפתיחה, ותנא ושיר). 2 ע"פ ירמיהו לג, כו. 3 שופטים ה, יד. 4 ע"פ יחזקאל ט, ב. 5 תהילים קז, ה. 6 ע"פ ברכות כד, א. 7 ירמיהו כב, יד. 8 עירובין פה, ב. 9 רות ג, י. 10 יחזקאל ל, יז. 11 ברכות לה, ב. 12 יחזקאל טז, ו. 13 יואל א, ח. 14 ישעיהו נד, ו. 15 ע"פ בראשית יח, יא. 16 בבא קמא פ, א. 17 נידה סג, א. 18 איוב מא, יג. 19 תהילים כב, טו. 20 תהילים לח, ד. 21 חולין מב, ב. 22 בראשית מז, יח. 23 ישעיהו נב, יד. 24 ע"פ שבת קנא, ב. 25 איוב לב, יט. 26 שם. 27 ע"פ חולין עא, א. 28 מיכה ז, א. 29 עמוס ז, יד. 30 שמות ה, יב. 31 ע"פ יחזקאל יז, ט. 32 ישעיהו ה, ה. 33 נידה עא, א. 34 ע"פ ירמיהו ח, ט. 35 ע"פ חולין כח, א. 36 בראשית מט, יא. 37 יומא מג, ב. 38 ע"פ ויקרא ב, ז. 39 ע"פ קהלת ז, א.

הנה צטני כיון לא יפתח²⁵ ונפשי כועסת. כאובות חדשים צוקעת²⁶ ועולה רלוזה²⁷ ומרוסת. ואומרת אללי לי כי הייתי צאוספי קיץ²⁸ שיקמים צולסת²⁹. קש מקוששת³⁰ ועלים יצשים מקוססת³¹. פרוץ גדרי והיית צרגלים נרמסת³². וצדס מצוסת³³ מואסי חכמה³⁴ ממסמסת³⁵. תחת היותי צדס ענצי³⁶ אוהציה ממרסת³⁷. וסולת המעשים צשמן³⁸ שם טוצ³⁹ רוססת⁴⁰. ולעדת אצירים צרצי כסף אני מתרפסת⁴¹. ומחרדמה כמומו של תינוק רופסת⁴². נהייתי ונחליתי⁴³ ועד שערי מות הגעתי⁴⁴ קרובה לגוססת. וכאנן דומס⁴⁵ צלמי מפרכסת. ומשפחת שאת וספחת⁴⁶ אשר כולה היא מוכסת⁴⁷. כסף וזהב לרוב⁴⁸ כונסת⁴⁹. מוציאה קימעא והרצה מכנסת⁵⁰. ואצני נזר⁵¹ צאורוהיה כומסת⁵². תמעג צחיטי מנית ופנג⁵³ ואותם כוססת⁵⁴. ותעד נזמה וחליתה⁵⁵ כותל ופוקסת⁵⁶. מסקלסת צשערה⁵⁷ חופפת ומפספסת⁵⁸. ונחיצות חכמה נותסת⁵⁹. ונפש אשר אורח חיים מפלסת⁶⁰. תהדוך תחמיה⁶¹ וצה מתקלסת. צרגליה כמדלח מים רופשת⁶². וצפניה צעו פנים⁶³ מחרסת. ומרונת הפלך⁶⁴ תלך לעשוק החכמים⁶⁵ ומצס הורסת⁶⁶. על העושק ועל המרונה⁶⁷ אל הצכורה מחיחסת⁶⁸. ועל המניינס הגדולים⁶⁹ צחרצה הקשה פוקדת⁷⁰ כפרה צמצואה מרכסת⁷¹. הורגת זקניהם מגרעת צחוריהם ומסכסת⁷². קודה צהם צחזקה⁷³ ונוגשת. ואנן מעמסה עליה עומסת⁷⁴.

40 ע"פ יחזקאל מז, יד. 41 תהילים סח, לא. 42 מנחות לו, א. 43 דניאל ח, כז. 44 תהילים קז, יח. 45 חבקוק ב, יט. 46 ויקרא יד, נז. 47 שבועות לט, א. 48 ע"פ דברים ח, יג. 49 קהלת ב, ח. 50 ע"פ כתובות עט, ב. 51 זכריה ט, טז. 52 ע"פ דברים לב, לד. 53 יחזקאל כו, יז. 54 ע"פ ברכות לו, א. 55 הושע ב, טו. 56 מועד קטן ט, ב. 57 ראש השנה כו, ב. 58 נזיר מב, א. 59 איוב ל, יג. 60 משלי ה, ו. 61 ע"פ איוב מ, יב. 62 ע"פ יחזקאל לב, ב. 63 ע"פ דברים כח, ג. 64 ע"פ שופטים ט, נג. 65 ע"פ קהלת ז, ז. 66 ע"פ ישעיהו כב, יט. 67 ירמיהו כב, יז. 68 ע"פ דברי הימים א ה, א. 69 בראשית א, כא. 70 ישעיהו כו, א. 71 בבא מציעא פט, ב. 72 ע"פ יחזקאל ט, ו. 'ומסכסת' — כך בדפוס; בדפוס שני 'ומסכסת', ואינו מתאים כלל לחרוז. ואולי השמיט רבנו את הכ"ף השניה בכוונה בשביל החרוז. 73 יחזקאל לד, ד. 74 זכריה יב, ג.

התשב"ץ <מכון ירושלים> עמוד מס 184 א דוראן, שמעון בן צמח הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ועל דל מערכו בושקת.⁷⁵

כזאב טורפת וכארי דורקת.⁷⁶

ככורה איומה נפשי⁷⁷ תאנה צראשיתה⁷⁸ ודלעת מפקסת⁷⁹.
ולחיות צבילים וחלז ממקמסת⁸⁰.

וכנר אלהים טרם יכזה⁸¹ חדרי וסדרי צראשית חופשת⁸².

וללפות צמרצה על שמע פורקת⁸³.

כי ראיתי נדחה חושיה⁸⁴ מצני עלייה והחכמה מאין אופקת.
וכגן סוכתה חומקת⁸⁵.

ואולרות תזונה משקת⁸⁶.

ואין אומר השב שוסקת⁸⁷.

ועלי היתה יד⁸⁸ הזמן תוקפת ואונקת.

רועלת מרוללת דוחקת ודוחקת.

אוחזת בעורפי⁸⁹ ובצגדי חופשת⁹⁰.

הכפישתני צאפר⁹¹ ותחתיה עוסקת⁹².

ובחנץ שיני מגרסת⁹³.

אכלה שארי⁹⁴ וכשור אבוס⁹⁵ אובקת.

ובבשר בתוך קלחת פורשת⁹⁶.

והודי מעלי חפשיט⁹⁷ לא תשאיר ממנו עד צוקר⁹⁸ סנפיר
וקשקשת⁹⁹.

עד אשר יערה עלי רוח¹⁰⁰ הנחה וניחומים וכנפי רחמים פורשת.

תאמר לנרותי די¹⁰¹ ומרעה לצי תהיה מכנסת¹⁰².

וכבורית מכבקים¹⁰³ טיט חלאת עונותי מסכסכת¹⁰⁴.

ישוב אלי צרחמים¹⁰⁵ המרחם על צהמה מפרסת¹⁰⁶.

האומר על קן צפור יגיעו רחמי¹⁰⁷ וכל חיה הרומשת¹⁰⁸.

ישובו לי יריאיו¹⁰⁹ ונפשי צמקת נפשותם¹¹⁰ בושקת.

וחושן תורחם מטבעותיו אל טבעות אפוד מעשיהם
רוכסת¹¹¹.

צמקרא צמשנה ובתלמוד¹¹² צגרסתם גורסת.

ולרגל המלכה אשר לפנייהם¹¹³ צרגליה מעכסת¹¹⁴.

צבגדי ישעם¹¹⁵ מטוכסת.

וצמעלות סולס חכמתם עולה ומטפסת.

כה דיצר צרוח נמוכה¹¹⁶ כורעת וקורסת.

כוחצ צדמע¹¹⁷ וצנפש מרה¹¹⁸ מגמגמת חוככת ומהקסת.

והיא שפחה נחרפת¹¹⁹ ליראי ה' ולעצדיו מאורסת.

צנפסך קשורה¹²⁰ וצאהצין מתעלסת¹²¹.

עינו נגרה¹²² ולצו ציסוריו שמת,

שמעון בן החכם רבי למת, הכ"מ.

ועל הכתב¹²³,

אבן יקרה מסוכתו¹²⁴ על אדמתו מתנוססת¹²⁵.

לשמוע כלימודים¹²⁶ דברי דודים¹²⁷ אצו כאפרקסת¹²⁸.

אח וידיד הרב רבי עמרם מרואס אפרתי וכו'¹²⁹.

אלו הן הראיות. גרסינן צפרק צתרא דנדה¹³⁰ אמר
צבא אשה לא תחוף לא צנתר ולא

צאהל¹³¹, נמר דמקטף קטיף אהל סריך. וכחצ רב אחא

משצחא ו"ל¹³² וזה לשונו, ואי מקטיף מציא מאי הוי, דילמא

אידי דקטיני מסתצכי ציני אריכי ומקטר חד מינייהו ולא

עייליה צהו מיא. עד כאן לשונו. פירוש, ואנן קיימא לן דנימא

אחת קשורה חוללת כדאיתא התם¹³³ וצפרק קמא דסוכה¹³⁴

וצפרק קמא דעירוצין¹³⁵ וצדוכתי אחריני. זה הציא לקצת

מגדולי דורנו¹³⁶ להסתפק ולפקפק צחפיות שנהגו הנשים

הצאות מגלות מיורקה צנתר הנקרא קלידא צלעו טפל צערצי,

והוא הצא ממלכות ולינסיאה צאלו הארצות. והשתא נחוי אן

על מה סמכו הנשים לחוף ראשן לפני צצילמן צנתר זה, והרי

פשט ההלכה אוקר, וצדצר שמינקות של צית רבן אינן טועין

אין לתלות טעות צמנהג מפורסם כזה.

ונראה שטעם ההיתר הוא דודאי צבא לאו הלכתא צלא

טעמא אמרה למילתיה, וטעמא דצבא אמר משום

צנתר מקטף מציא, ואם כן כל מה דמקטף מציא, יהיה נחר

מי"ט. 117 בבא בתרא טו, א. 118 איוב כא, כה.

119 ויקרא יט, כ. 120 בראשית מד, ל. 121 משלי ז, יח.

122 איכה ג, מט. 123 הכוונה לשם הנמען ותארייו, שהיו

כתובים מחוץ לאגרת. 124 יחזקאל כח, יג. 125 זכריה ט,

טז. 126 ישעיהו ג, ד. 127 עבודה זרה לה, א.

128 חגיגה ג, ב. 129 נראה דצ"ל צר"י. ר' עמרם מרואס (ולא

מרואס, כפי שמופיע בדפוסים כאן ובכותרת התשובה; בכותרת

שברבי"ש סי' לד הוא נקרא ר' עמרם בן מרואס, ובכת"י קיצור

התשב"ץ כאן בראש הסימן — ר' עמרם מיוחס) אפרתי היה רבה של

העיר והראן (היא אוראן שבצפון מערב אלג'יריה), וידיד קרוב לרבי"ש

ולרבונו. עשרות תשובות בשו"ת הריב"ש ומספר תשובות בתשב"ץ

מופנות אליו. 130 סו, א-ב. 131 לפנינו בגמ' 'בחול' (וכן

להלן), ושם במסורת הש"ס כבר צויין שבערוך ובכל הפוסקים הגירסא

'באהל'. 132 שאילתות ויקרא שאילתא קיג (מהד' מירסקי עמ'

קעז). 133 נידה סז, א. 134 ו, א. 135 ד, ב.

136 ריב"ש סי' לה (בחציו השני) בתשובה לשואל דידן, והוא מתייחס

שם לתשובת רבנו. וראה להלן הע' 173.

75 עמוס ה, יא. 76 תענית ח, א. 77 מיכה ז, א.

78 הושע ט, י. 79 מעשרות פ"א מ"ה. 80 יבמות מב, ב.

81 שמ"א ג, ג. 'ובנר' — כ"ה בדפר"ר וכצ"ל, בדפוס שני 'וכנר'.

82 ע"פ משלי כ, כז. 83 ע"פ מגילה כד, ב. 84 ראשית

הפסוק ע"פ איוב ו, יג, וסופו ע"פ שם כת, יב. 85 איכה ב, ו.

86 ע"פ הושע יג, טו. 87 ישעיהו מב, כב. 88 ע"פ יחזקאל

לז, א. 89 איוב טז, יב. 90 ע"פ בראשית לט, יב.

91 איכה ג, טז. 92 ע"פ מלאכי ג, כא. 93 איכה ג, טז.

94 מיכה ג, ג. 95 משלי טו, יז. 96 מיכה ג, ג.

97 מעין איוב יט, ט. 98 במדבר ט, יב. 99 ויקרא יא, ט.

100 ישעיהו לב, טו. 101 בראשית רבה צב, א. 102 ירמיהו

ד, יד. 103 מלאכי ג, ב. 104 אילי צ"ל מכסכת (כפי שכל

השורות מסתיימות בחרוז -'סח'), והוא לשון כיבוס. 105 זכריה א,

טז. 106 דברים יד, ו. 107 ברכות לג, ב. 108 בראשית

א, כח. 109 תהילים קיט, עט. 110 שמות יב, ד.

111 שמות כח, כח. 112 קידושין ל, א. 113 בראשית לג, יד.

114 ישעיהו ג, טז. 115 ישעיהו סא, י. 116 אבות פ"ה

או זולתו, אסורה לחוף זו, וכל מה דלא מקטף מויל, יהיה גם כן נתר או זולתו, מותרת לחוף זו, שאין הדבר תלוי אלא בקטוף מויל, אלא דנקט נתר שהוא הנהוג במקומו לקטף מויל. וכיון שכן הוא, ואנו רואין שזה הנתר שהן נוהגות הנשים הללו לחוף זו לא מקטף מויל, אדרבא מחליק השער ומסלסלו, אם כן יש לנו לומר אחד משני דברים.

האחד, שזה הנתר אינו הנתר שהזכיר רבא, ושיבוש הוא בידינו לקוראו נתר, ומעשיו מוכיחין שאינו נתר מכיון שאינו מקטף מויל. והרי הגאון רבי סעדיה ז"ל הבקי בשחי הלשונות תרגם אם תכנסו בנתר¹³⁷ גאסול, וידוע הוא ששורש עשז שפין ומגהיין זו הבגדים כן שמו, והוא מנקה יפה אלא שאינו מחליק, ולפי תרגומו יש לומר שזה שנהגו לחוף זו אינו נתר שהזכיר בכתוב, ולא שהזכיר רבא.

ואפילו תאמר שאף לפי תרגומו של גאון יש לנו לומר שהנתר מין עפר הוא ושם גאסול הוא כולל כל מיני מגהיין, ופירש הרמב"ם ז"ל אהל גאסול¹³⁸, וכן פירש רש"י ז"ל¹³⁹ שהנתר מין עפר הוא וכן בעל הערוך ז"ל¹⁴⁰ ונמשכו אחריהם מפרשי המקרא, אפילו יהיה כן יש לנו לומר שאינו זה הנהוג לחוף זו, דהא אמרינן בפרק אין מעמידין¹⁴¹ מאי כלי נתר אמר ר' יוסי בר אבין כלי מחפורת של צריף, ויש מפרשים אותו זירנך¹⁴² ויש מפרשים אלום¹⁴³, ואין שיהיה כלים הם עושים ממנו, ומזאת הקלידה הקרויה טפל צערב אין המנהג לעשות מהם כלים.

ואף אם תאמר שיש מקצת מקומות שעושים מהם כלים¹⁴⁴, וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה בפרק (א')

[ב']¹⁴⁵ ממסכת כלים¹⁴⁶ וכן במסכת שבת בפרק רבי עקיבא¹⁴⁷, אין נראה שיהיו הכלים העושים מהם בלתי פולטין לעולם כדמשמע החס, שלרוב חלקלקותו¹⁴⁸ ורפיונו אי אפשר לומר כן. ואם כן אפילו תאמר שהנתר הוא מין עפר, אינו ממין זה הנקרא קלידה וטפ"ל¹⁴⁹. ובספר רפואות לרומיים ראיתי שקימוליה הוא קלידה, וקימוליה אינו נתר כדאימא בנדה פרק האשה¹⁵⁰, ובירושלמי דשבת פרק רבי עקיבא¹⁵¹ פירש קימוליה קליא, וכן פירש הרמב"ם ז"ל¹⁵² שהוא מלח אלקלי, ובספר רפואות מישמעאלים שהוא שב אלענפור, ובפרק רבי עקיבא בירושלמי¹⁵³ אמרו נתר נטרון וכן הוא בלשון ערבי, ובספר הרפואות אמרו שהוא מחתך השער, אם כן אינו קלידה ולא טפל. ובפרק כירה¹⁵⁴ אמרו אין שפין בשבת כלי כסף בנתר וחול, ואין דרך הנורפים לשוף כלי כסף בקלידה אלא בנטרון וחול שהם מלנזין כסף. ובספר רפואה לישמעאלים כתוב שאין ספק כי קימוליה הוא טפל, והם¹⁵⁵ מינין מחלפין לפי חילוף הארצות. והרי זה אחד משני דברים שאפשר לומר בזה.

והשני, שאפילו תאמר שפירוש נתר הוא קלידה וטפל, אפילו הכי אין מכאן ראיה לאסור אותו שאינו מקטף מויל, דאיכא למימר דתרי גווני נתר הם, האחד מקטף מויל ואסור לחוף זו וממנו דיבר רבא, והשני אינו מקטף מויל ומותר והוא זה הנהוג בנרננו¹⁵⁶. ומינא תימרה דתרי גווני נתר נינהו, הכי אמרינן בפרק רבי עקיבא בשבת¹⁵⁷ וכן בנדה פרק האשה¹⁵⁸ גבי שצעה סימנין תנא נתר אלכסנדריה ולא נתר אנטפטרית, ומשמע דנתר אלכסנדריה מעבר טפי לכחם מנתר הבא מאנטפטרם. ואף אנו נאמר שיש גם כן תרי גווני נתר, חד מקטף מויל וחד לא מקטף מויל.

(אמר המגיה) בפרק קמא דתענית (יג, א) גבי הא דתניא מי שתכפוהו אכליו וכו' לא בנתר ולא בחול וכו', פירש רש"י ז"ל נתר קרקע הוא או אבן כעין שקורין קליד"א בלע"ז, ומדקאמר ז"ל כעין שקורין קליד"א ולא אמר קליד"א משמע שאינו קליד"א אלא דומה לו. זה ברור. שלמה בה"ר שמעון ז"ל. ע"כ ההגהה. ויש לציין שלפנינו ברש"י שם איתא קרי"א ולא קליד"א (כידוע יש ספק אם רש"י הנדפס בתענית הוא מאת רש"י או אינו לו, ראה שם הגדולים ערך רש"י [מערכת הגדולים ש אות לה], ואולי לפני הרשב"ש היתה גירסה שונה); ובספר 'אוצר הלעזים' גורס שם קרייד"א, והוא גיר (וכנראה זהה לטפ"ל הוא קליד"א, והיינו הך, ראה להלן הע' 156. ואכמ"ל). 150 סב ריש ע"א, ולפנינו 'קמוניא'. 151 פ"ט ה"ה. 152 פיהמ"ש שבת ט, ה. 153 שם. 154 שבת ג, א. 155 כ"ה בכת"י קיצור התשב"ץ וכצ"ל. בדפוסים: והוא. 156 בדפוסים יש כאן הגהה מהרשב"ש: אמ"ה, החכם אבן ג'נח כתב בספר השרשים (ערך נתר, עמ' 330 במהד' מקיצי נרדמים) שלושה פירושים בשם הגאונים (בדפוס שני בט"ס 'הגאון') ז"ל, האחד הוא אלש"ב (והוסיף המתרגם ר"י אבן תבון 'ובלעז אלום', וראה לעיל הע' 143), והשני הוא נטרון, והשלישי שהוא אלטפול" (והוסיף המתרגם 'ובלעז קריטא', וראה לעיל הע' 149), אם כן אינו מוסכם מהכל, ובאמת שבנסיין הוא שהטפ"ל הוא מרכך השער, ויש מין אדמה דומה לו נקרא גסול ומקטף מויל. שב"ש. עכ"ל. וראה אח תשובתו בשו"ת הרשב"ש סי' תרכו. 157 צ, א. 158 סב, א.

137 ירמיהו ב, כב (בשו"ת הריב"ש סי' לה כתוב שרס"ג תרגם זאת ב'שרח', והוא הביאור, והמהדיר ציין שם בהע' 14 שמכאן נראה שרס"ג תרגם וביאר גם את ספר ירמיהו, מה שלא ידוע ממקום אחר). 138 בגמ' שבת צ, א במסקנה בורית היא אהלא ויתרי גווני אהלא, ובפיה"מ שם פ"ט מ"ה תורגם בורית אלגאסול (כך לפנינו במהד' מוסה"ק; בדפוסים איתא רק 'ושמותם בערב ידוע'). 139 שבת פט, ב ד"ה נתר (מין אדמה שקורין ניטר"א). 140 ערך נתר. 141 עבודה זרה לג, ב. 142 לא מצאתי; בכת"י קיצור התשב"ץ הגירסה 'זרניך', והוא מוזכר בחולין פח, ב כסוג של צבע צהוב. 143 רש"י שם ד"ה מחפורת של צריף, והוא סוג של מלת. ועיין פיהמ"ש להרמב"ם כלים פ"ב מ"א בנוסח שבדפוסים שדחה פירוש זה (במהד' מוסה"ק הע' 26 צויין שהגירסה הנכונה בדעה שהרמב"ם דוחה היא 'אלשב' ולא 'אלום', עיי"ש; אך אלום בשפות אירופה הוא ש"ב בערבית, והמתרגם בנדפס תרגמו לשפתו. וראה להלן הע' 156 בדברי ר' יונה ג'נח). 144 בדפוס השני נמצאת כאן בסוגריים הערת הרשב"ש, שנמצאת בדפוס ראשון ב'חלון' בצד העמוד. אך נראה שמקומה להלן, עיין בסמוך הע' 149. 145 כצ"ל. 146 מ"א, עיי"ש ובהערות הר"י קאפח בפיה"מ מהד' מוסה"ק. 147 פ"ט מ"ה. 148 כצ"ל וכ"ה בקיצור התשב"ץ. בדפוסים: חלקלקות. 149 בדפ"ר בגליון נוספה הערת הרשב"ש (בדפוס השני היא הוכנסה בסוגריים לתוך התשובה לעיל בסמוך, ראה הע' 144) וז"ל, הג"ה אמ"ה

כלל כלל לא. ופסקה הרמז"ס ז"ל לקולא, שכן כתב פרק ה' מהלכות נזירות¹⁷⁰ ולא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי, ואם עשה כן אינו לוקה. פירוש, והאי דאינו לוקה משום דליכא לאו אלא במער, אבל מכל מקום עבר על עשה דגדל פרע. וכיון שבנוזר לא אסרנו אלא אותה אדמה שמשרת ואי אשכחין אדמה דלא משרת שרי, כל שכן בחפיפה דטבילה, דאפילו תימא דנתר שאסר רבא הוא ממין זה שקורין קלידא, כיון שזה שנוהגות בו הנשים אינו לא משיר ולא מקטף מותר. והרי זה מפורש.

וביון שאינו אסור מטעם קטוף ויש בו כח ממרק יומר משאר דברים, ומפני זה נהגו בו לפי שהן מקפידות בנקיון ראשם, אם כן חייבות הן לחוף בו, דהא קיימא לן דמיעוטו המקפיד עליו חונץ וכדאימא חס. ואף על פי שיש נשים שאין נוהגות לחוף בנמר, כיון דהני קפדי והני לא קפדי למאן דקפדא חייץ למאן דלא קפדא לא חייץ, שהרי בקפידא תליא מילתא וכדמוכח חס במקואות¹⁷¹ וכן כתב הרשב"א ז"ל¹⁷². אלו הן הדברים שהעליתי בזה¹⁷³.

אמר החפ"ח

בסוף פרק ה' דתרומות¹⁷⁴ אמרו בירושלמי, אמר רבי אלעזר כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור. וילאו דבריו בטהרה.

שאלה בט

בגאיה. להיקר ר' בנימן בן עמאר ישצ"ו.

שאלת יין שנחערצ בו מעט יין מצושל, כשליש שיעורו או כרביע, ונגעו בו גויס, מהו. ואמרת כי יש מי שהחיר אותו כאלו היה כולו מצושל, ואתה נסתפקת בדבר. וגם מדברין יראה כי המחיר לא נתן שיעור בדבר, ועל כן הם נוהגים היתר על פיו בכל מערובת יין מצושל.

תשובה בגמרא לא הוזכר כלל ענין זה, דסתם יין מצושל הוא היין שנחערצ כולו. על כן יש לחקור בענינו.

ואני אומר כי לפי מה שכתב הרמז"ס ז"ל משמן של גאוי המערצ¹, שאם נחערצ ציין של ישראל מעט שאור או

וראפילו תאמר שרצא כל נתר אסר צין אלכסנדרית צין אנטפטרית מדלא פירש, דלאו אורחיהו דאמוראי למסתמא למילתייהו והוה ליה לפרוש, מכל מקום אפילו תאמר שבין נתר אלכסנדרית צין נתר אנטפטרית אסר רבא מדלא פירש, אית לן למימר דחרוייהו מקטפי מציא אף על גב דלאעצורי כתם לא, שודאי [אי]¹⁵⁹ לא מקטף מציא אלא חד מינייהו לא הוה אסר חד אטו אידך, דלא הוה ליה לאחמורי כולי האי דהאי חפיפה דלימא אלא תקנת עזרא כדאימא בפרק מרובה¹⁶⁰. ואפילו תימא כיון דחליפה דאורייתא היא כדילפינן מורחץ בשרו צמים¹⁶¹ שלא יהא דבר חונץ צינו וצין המים כדאימא בפרק בתרא דנדה¹⁶² ובפרק קמא דסוכה¹⁶³ ובפרק קמא דערוצין¹⁶⁴, ואי מקטר מציא חדא אחרת הויה חליפה וכדאמרינן חס, אפילו הכי לא הוה לן למגור כולי האי, דכמה ספיקי איכא, חדא דאפילו תחוף בנמר דלא מקטף מציא שמה לא תחוף בנמר דמקטף מציא, ואם תרצה לומר תחוף שמה לא יקטף, ואם תרצה לומר דיקטף דילמא לא מקטר, ואם תרצה לומר דמקטר שמה לא תהא אחת, וכל שאינה נימא אחת אינה חולצת כדאימא חס, ועוד אפילו אחת כשנקשרה אינה חולצת אלא במקפדת וכדמוכח בגמרא¹⁶⁵ ובמקואות¹⁶⁶ וכן כתב הרשב"א ז"ל¹⁶⁷, ועוד אפילו במקפדת אינה חולצת אלא ברובה מדאורייתא ומדרבנן הוא דגזרו דמיעוטו המקפיד וכדאימא חס. וגם הרמז"ס ז"ל כתב בפרק שני מהלכות מקואות¹⁶⁸ שאפילו נקשרות כל שערות חדא אחרת אינו חונץ, אלא אם כן ננטרף עמהם גופה לרוב. וכיון דאיכא כל הני ספיקי ליכא למימר דרבא אסר לחוף בדבר שאינו מקטף אטו דבר המקטף, שאפילו בדבר המקטף חומרא יתירה היא.

ועוד שאי אפשר להחמיר בזה, דאפילו מקטף אינו אלא מדרבנן כיון שאינו אלא מיעוטו המקפיד, ואי אפשר לבוא לידי איסור תורה יותר מחפיפת נזיר שהוא מן התורה, והתם איצטעא לן אם אסור לחוף בדבר שאינו משיר את השער אטו דבר המשיר, דתנן בנזיר בפרק שלושה מינין¹⁶⁹ לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער, ואיצטעא לן בגמרא מפני שמשרת תנן או מפני המשרת תנן, למאי נפקא מינה, כגון דאיכא אדמה דלא משרת, אי אמרת מפני שמשרת תנן היכא ידיעתי דלא משרת שפיר דמי, ואי אמרת מפני המשרת

הריב"ש החדשות סוף סי' לד (המיוחדות לריב"ש עמ' קב), תמה על המקילים, שהרי איתא בהדיא בגמרא פרק בתרא דנדה שאין לחפוף בנזיר ובאהל, וראפילו תינוקות של בית רבן יודעים שאין להקל בכך (ובאותה לשון נקט רבנו בריש דבריו: 'זהרי פשט ההלכה אוסר, ובדבר שתינוקות של בית רבן אינן טועין אין לתלות טעות במנהג מפורסם כזה'). ועי' ב"י יו"ד סי' קצט ובשו"ע סע' ב שפסק כריב"ש. ועי' פסקי גידה לרשב"ץ פרק תינוקות. ובשו"ת הרשב"ש סי' תרכו (הג"ל הע' 156) פסק כרבנו אביו. ועי' גם להלן ח"ד (חוט המשולש) טור ראשון סי' נה. 174 הלכה ג.

כט. 1 הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה י.

159 נדבכ"ל. 160 בבא קמא פב, א. 161 ויקרא טו, טז. 162 סז, ב. 163 א, ד, ב. 164 ד, ב. 165 שם. 166 פ"ט מ"ג. 167 בחידושי לעירובין ד, ב ד"ה נימא אחת. 168 הט"ו. 169 מב, א. 170 הי"ד. 171 שם. 172 שם (הע' 167). 173 עיין שו"ת הריב"ש סי' לה (הג"ל הע' 136) שהזכיר את פסק רבנו וחלק עליו, אך סיים 'וכי ראיתי כי הנשים שומעין להקל מה שלא ראוי להן בענין זה משכתי ידי, שלא יאמרו כי אני מוציא לעז במנהג טבילתן. וצויתי בביתי ולקורבותי השומעות לקולי ומאזינות אימרותי לעשות כראוי, ואני מקיים בזה מה שאמרו ז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע' וכו'. גם מהרי"ק, הובאה תשובתו בשו"ת